

УДК 821.161.2.09«19» В. Самійленко:821.134.2.030

Я. Б. ВАСИЛЬЦІВ

ІСПАНСЬКІ ЗАЦІКАВЛЕННЯ ВОЛОДИМИРА САМІЙЛЕНКА

У статті розглядаються окремі іспаністські студії, які відобразились у творчості українського поета-лірика, сатирика, драматурга і перекладача В. Самійленка. Проаналізовано перекладацьку діяльність В. Самійленка, яка переважно стосується творів Бласко Ібаньєса, іспанського письменника і політичного діяча, автора оповідань, повістей і романів, а також інших іспанських белетристів.

Ключові слова: В. Самійленко, переклад, Бласко Ібаньєс, український читач, іспанський письменник.

Найповніше передову іспанську літературу на українських теренах популяризував В. Самійленко (1864–1925) – відомий український поет-лірик, сатирик, драматург. Він зробив немалий вклад в ознайомлення українського читача з іспанською белетристикою, переклавши низку творів Вісенте Бласко Ібаньєса (1867–1928), письменника і політичного діяча, автора оповідань, повістей, романів [19]. В коло його інтересів ввійшли також твори письменника, журналіста та політика Альфонсо Переса Ньєва («З-під даху»), новеліста, есеїста і літературного критика Хосе Руїса Мартінеса («Богема»), Майнара Лагуерти («Патент 1300»), історика, поета і драматурга Педро де Ново-і-Кольсона («Гроза міністрів»), автора комедій М. Сальвадора Гранеса («Я вечеряю з мамою»), драматурга, лауреата Нобелівської премії 1904 року Х. Ечеґарайя («Силою плазування») та ін.

За словами українського літературознавця О. Дорошкевича, «Перекладна Самійленкова робота – це та інтимна його сфера, з якої він найчастіше користувався тоді, коли вже не міг щиро ані плакати, ані сміятись» [7, 50].

У «Матеріалах до життєпису Володимира Самійленка» О. Тулуб подає повідомлення про зацікавлення іноземними мовами молодого перекладача: «В студентські роки, – згадував В. Самійленко, – я багато часу віддавав на виучування мов чужих, яких я тепер знаю в різній мірі 9: французьку, італійську, еспанську, польську, грецьку, латинську, українську, російську та есперанто» [17, 303].

Відомо, що наприкінці 80-х років XIX ст. В. Самійленко вступив до літературного молодіжного гуртка «Плеяда», створеного 1888 року в Києві з ініціативи Лесі Українки та її брата Михайла Косача. Одним із актуальних завдань гуртка були переклади кращих творів світової літератури українською

мовою. Найкраще уявлення про плани «Плеяди» висвітлює обширний лист Лесі Українки до «брата і товариша» – Михайла Обачного від 8–10 грудня 1889 року: тут перелічено десятки імен і творів світової літератури, які українська письменниця пропонує учасникам гуртка для перекладу. З-посеред іспанських творів зазначає лише роман М. Сервантеса «Дон-Кіхот». На той час у В. Самійленка вже були досконалі переклади з російської мови, розпочатий переклад з «Іліади» Гомера, тоді ж він здійснює свої перші переклади з іспанської. В. Самійленко був серед учасників «Плеяди» найяскравішою (звичайно, окрім Лесі Українки) перекладацькою індивідуальністю.

У передмові до видання творів В. Самійленка літературознавець М. Бондар наступним чином характеризував перекладацьку діяльність письменника: «Своєю роботою В. Самійленко утверджував той новий напрям в українському мистецтві перекладу, який головною своєю вимогою ставив точність у відтворенні змісту, інтонаційних стильових особливостей, адекватність форм оригіналу, коли перекладач свідомо поступається своїм баченням життя перед особистістю перекладуваного автора, прагнучи якомога повніше донести художній світ його твору» [5, 45]. До своєї оцінки перекладів В. Самійленка автор передмови також додав наступне: «Добре знання мови оригіналу служило письменникові основою для віртуозного, до тонкощів вірного відтворення його українською мовою» [5, 45].

Вартісну оцінку перекладацьких здобутків В. Самійленка дав відомий вчений-етнограф, архівіст і музеєзнавець Михайло Обідний (1889–1938), один із найактивніших організаторів архівної справи в еміграції, який протягом 1921–1923 рр. очолював Головний військово-історичний музей – архів Армії УНР у Тарнові. У своїй доповіді, присвя-

ченій 35-літньому ювілею літературної діяльності В. Самійленка, М. Обідний зазначав, що «Самійленко любить перекладати лише тих поетів і письменників, в творах яких знаходить співзвучність своїй творчій душі, хоча вони й не були його сучасниками. ... а перекладає він: Бласко Ібаньєса, Гранеса, Ечегерая – поетів лагідної вдачі, твори яких нав'язні лагідним і ніжним почуттям до душі ближнього» [13]. Перекладацькі праці В. Самійленка високо оцінювали його старші (І. Франко) та молодші сучасники (Л. Старицька – Черняхівська, М. Зеров, М. Рильський та інші).

Зазначимо, що друга спроба ознайомити український читацький загал з романом Сервантеса «Дон Кіхот», шедевром іспанської літератури (першу зробив частково Іван Франко) належала якраз В. Самійленку. Доля цього незавершеного перекладу склалася драматично. У №28 журналу «Книгарь» за 1919 рік відзначено: «Нам переказують, що в Чернігові під час осінніх подій загинула бібліотека іспанських авторів відомого поета й перекладника Володимира Самійленка. Разом з книжками пропав і переклад кількох глав «Дон Кіхота». Тим часом цей переклад, зроблений таким великим майстром української мови й знавцем іспанської, як Самійленко, був би правдивою окрасою української перекладної літератури.» (Саме про цей випадок ідеться у відомому сонетоїді Миколи Зерова «Самійленко»: «І Дон Кіхот його, попалений Чекою...»).

В останній рік свого життя В. Самійленко працював над перекладами для Державного видавництва України. Заново переглянув переклад «Хатини», який разом з перекладом твору Ечегерая «Силою плазування» був поданий українському читачеві ще у «Літературно – науковому віснику» 1910 року, переклав добірку «Валенсійські оповідання» Бласко Ібаньєса, що вийшла 1926 р. з передмовою С. Савченка. Перелічені твори, а також памфлет «Здемаскований Альфонс XIII», з'явилися окремими виданнями у перекладах українського письменника.

Українському читачеві відомі дві публікації перекладу найвідомішої повісті Бласко Ібаньєса «Хатина» («La barraca»). Перша, що з'явилася у Києві 1911 року, містила 118 сторінок; другу, що складалася з 243-х сторінок, 1921 року опублікувала українська видавнича

спілка «Українського голосу» в канадському місті Вінніпег.

У «післяплядівський» період у ЛНВ (1908, т. 41) були надруковані перекладені В. Самійленком оповідання іспанських прозаїків: «З-під даху» Альфонсо Переса Ньєва, «Богема» Хосе Руїса Мартінеса, «Патент 1300» Майнара Лагуерти та «Гроза міністрів» Педро де Ново-і-Кольсона (останнє того ж року вийшло в Києві окремою книжечкою у видавництві «Час»). 1912 р. в Києві з'явилася друком у перекладі В. Самійленка з іспанської комедія М. Сальвадора Гранеса «Я вечеряю з мамою».

Перекладацька праця В. Самійленка, що, за висловом І. Франка, будувала «золотий міст зрозуміння і спочування між народами» [18, 199], збагачувала рідне письменство. У його перекладах, насамперед, приваблює вірність оригіналові, уміння найскладніші конструкції першотвору відтворювати простими і зрозумілими конструкціями української мови, при цьому не примітивізуючи оригіналу. Не будучи буквалістом, він точно передавав українською мовою зміст та ідейне спрямування творів іспанських авторів і водночас умів уникнути всього неприродного для української мови.

У короткому бібліографічному огляді літературної творчості В. Самійленка у вищезгаданій книзі «Володимир Самійленко (з нагоди 35-літнього ювілею літературної діяльності). Нарис» Б. Лисянський повідомляв, що «З іспанської мови: Ечегерай. «Силою плазування». – Бласко – Ібань'єс. «Хатина» – було вміщено в «Літерат. – Наук. Віснику» (1910), потім випущено окремим виданням. – Сальвадор – Гранес. «Я вечеряю з мамою» – вийшло окремим виданням у Києві. – Невеличкі новелі різних авторів («Гроза міністрів», «Рекомендації» й інш.) друковалися в низці часописів, потім були випущені окремою книжкою видавництвом «Час» [12, 28]. Також автор огляду літературної творчості В. Самійленка інформує про те, що «в наслідок бурхливих політичних подій загинув у черкаського видавництва «Сіяч» переклад твору Ечегарая «Силою плазування» [12, 29].

У передмові до згаданої вже книги «Володимир Самійленко. Твори», М. Бондар, також упорядник і автор приміток, подає інформацію стосовно перекладацької діяльності В. Самійленка. Літературознавець пові-

домляє, що «Після повернення [«У липні 1922 року за запрошенням В. Дорошенка письменник з сім'єю переїздить в село Милувань (тепер Милування біля Івано-Франківська)... влітку 1924 року повернувся на Україну, в Київ. »] В. Самійленко активізує свою перекладацьку діяльність, зокрема здійснює переклади... роману й оповідань іспанського прозаїка Бласко Ібаньеса. В. Самійленко, ясна річ, не міг дозволити собі залишатись творчо бездіяльним, але береться до перекладів він почасти й з думками про заробіток. Інших засобів до життя не було» [5, 14].

Зацікавлення іспаністикою виявилось і в творчій діяльності самого В. Самійленка. Під час революції і в роки перебування в еміграції Самійленко написав ряд творів, серед яких, власне, тільки сатирична антиклерикальна поема «Спритний ченчик» підноситься своїм рівнем до кращих зразків його поетичної творчості, вважається одним з найпопулярніших творів В. Самійленка.

Рукопис поеми «Спритний ченчик» (ЦНБ, ф. 196, №16) датовано: 1 вересня 1924 р. Вперше твір надруковано в журналі «Червоний шлях». – Х., 1925. – № 7. – С. 100–104. Твір «Спритний ченчик» входив у всі видання, здійснені по смерті письменника, а також був виданий окремо у 1957 р.

Наприкінці життя В. Самійленко згадував про свою роботу над поемою: «Прибувши до Києва ще в 1924 році, я й досі не найшов собі постійної посади, а тому примушений заробляти на життя перекладами з чужих мов. Через це до цього часу я написав тільки одну поему «Спритний ченчик» (іспанська поема з чернечого життя) в 348 строчок, на зразок сюжетів Бласко Ібаньеса...» [17, 312]. У цьому творі простежується об'єднання біографії іспанського письменника з історією іспанської колонізації Америки. Сатира «Спритний ченчик» – гротескно-алегоричний відгук митця на політичну ситуацію, що склалася в Україні, після його повернення з еміграції. Про згадану поему читаємо у вступній статті українського фольклориста Михайла Чернописького до книги «Володимир Самійленко»: «... написав блискучу гротескную поему «Спритний ченчик». Її апокрифічний сюжет підказав йому іспанський письменник Бласко Ібаньес своїм оповіданням «Біля райських воріт» (саме його

тоді він перекладав)». Далі український фольклорист коротко аналізує твір В. Самійленка вказуючи, що «це сатира на переродженців – бюрократів, на світських ченчиків, «фахівців у вірі», що «в вік сухий, архіпрактичний» обсіли край, «хутір наш маленький» і з дивовижною винахідливістю проскакують крізь райську браму» [20, 32]. Крім цього, М. Г. Чернописький зазначає, що «свій гротеск сатирик замаскував підзаголовком до твору: «Еспанська легенда (Тему позичено)», а себе застрахував від чекістів».

У першодруку поеми «Спритний ченчик» знаходимо примітку: «Транскрипція імен...», в якій бачимо, що автор використовує у своєму творі іспанські імена та назви предметів. Ось, наприклад, Хесус – Ісус, Мігель – Михайло, Сан-Педро – Св[ятий] Петро, Хуан – Іван, а також наваха (з ісп.) – довгий складаний ніж, використовується також як зброя.

У другому творі, в якому використана іспанська тематика, поезії «Te deum» («У Мадриді дзвонять дзвони...») (16. 03. 1901) В. Самійленко сатирично зображує іспанську середньовічну інквізицію. Вперше твір був опублікований у вип. V, т. XX «Літературно-наукового вісника» за 1902 рік під псевдонімом В. Сивенький. Доречно додати тут слова Бориса Лисянського, які знаходимо у книзі «Володимир Самійленко (з нагоди 35-літнього ювілею літературної діяльності). Нарис» за 1921 рік: «Від перших часів своєї літературної діяльності Самійленко зуживав нерідко псевдоніму «Сивенький», під яким у різних періодичних виданнях і була вміщена частина його творів» [12, 28]. У своїх спогадах, наведених О. Тулубом у вищезгаданих «Матеріалах до життєпису Володимира Самійленка», про обставини появи цього твору поет говорив: «Te Deum» я написав року 1901 ось під яким враженням. В Катеринодарі було одержано з Петрограда телеграму про замах на життя «великого інквізитора», себто обер-прокурора святішого синоду – К. Победоносцева. Всіх нас, службовців, зараз же примусово запросили до собору на молебень, а на молебні хтось із духовенства казав навіть промову. Під враженням усього цього я й написав цей вірш» [17, 310]. У передмові до книги «Володимир Самійленко. Вибрані поезії» український літературознавець Йосип Куп'ян-

ський повідомляє, що «В листі до І. Франка від 24 березня 1901 року В. Самійленко просить внести до раніше надісланого рукопису вірша окремі виправлення і уточнення» [11, 441]. Наступну згадку про поезію «Te Deum» надібуємо у листі В. Самійленка до Мих. Коцюбинського від «12 мая 1901 р.», який опублікований в №6 науково-теоретичного журналу «Радянське літературознавство» за 1959 р.: «Недавно я послав у «Вісник» одні вірші (не переклад), цікаво, що Ви про їх скажете. Правда, що писав я їх нашвидку і не диво, коли вони здадуться необробленими» [2, 135]. Із примітки, яку подав український літературознавець, доктор філологічних наук Олег Бабишкін, дізнаємося: «Очевидно, мова йде про «Te Deum» (написано в березні 1901 року)» [2, 137].

Цінну інформацію про зацікавлення Володимира Самійленка іспанською літературою, його переклади іспанських письменників, наміри перекладу чи ті перешкоди, які завадили здійснити той чи інший творчий задум, знаходимо у приватних листах перекладача до редактора Павла Богацького, відомого українського письменника, літературознавця, журналіста, бібліографа, написаних за два роки до смерті письменника. Після текстів листів, які були опубліковані у кн. XII, ч. 12, т. ХСІ «Літературно-наукового вісника» за 1926 рік, Богацький подає повідомлення – пояснення про це листування: «Вище подані вісім листів покійного нашого письменника Володимира Самійленка адресовано на моє ім'я, яко секретаря празького літературно-наукового видання – «Нова Україна», де поет помилково звертався до мене, яко до редактора». П. Богацький уточнює час листування та описує період життя перекладача: «Листування обіймає короткий час, всього неповних дев'ять місяців, від 15-го листопада 1922 року до 25 серпня 1923-го року, але кидає воно досить яскраве світло на самий тяжкий час життя поета: на його самотнє, емігрантське життя в глухій, далекій від культурних осередків, галицькій селі – Милованню. ..., яко лектор історії української літератури та географії на тимчасових курсах при господарській школі, що впорядила львівська «Просвіта»» [3, 357]. В одному з листів до редактора, який [не датований, але судячи по відповіді на його 12/III, написаний він в кінці лютого, або до 10-го березня

1923 р.] дізнаємося про намір В. Самійленка перекласти твір Сервантеса «Дон-Кіхот»: «Власне тепер я охотніше взявся б до перекладу Дон-Кіхота і вже маю оригінал, але не маю зараз словаря і тому не починаю» [3, 353].

У листі від 22 березня 1923 року читаємо про задум В. Самійленка перекласти дещо з іспанської літератури та прохання і пропозиції перекладача щодо допомоги йому у втіленні цієї ідеї: «... Хотів би щось для Вас перекласти, щоб відробити аванс, але не дуже довге, чи повість, чи кілька оповідань, або з французького, або з еспанського. Тільки тут не можна дістати ніяких книжок для перекладу, та й не знаю що Вам сподобалось би. Найкраще як би Редакція сама щось вибрала, добула й прислала для перекладу. До еспанської книжки (і до італійської) конче треба й словника (еспано-французького) а я всі свої словники залишив на Україні. Я мав найкращий словник еспано-франц. Vicente Salvá (Paris 1905) здається видання Josefa Garnier; але він дорогий – тоді був 24 франки; є шести франкові, але не знаю на скільки повні» [3, 353–354]. Далі бачимо, як помінялася думка В. Самійленка стосовно наміру перекласти славетний твір Сервантеса: «А Дон-Кіхота я мабуть не буду перекладати: надто велика праця, а чи знайдуться в наш нервовий вік читачі на такий твір, повний довгих відступів, сонетів, новельок і т. и., та й здоров'я моє тепер не дозволяє приступити до такої великої роботи» [там само].

У вищезгаданому листі український перекладач ділиться з П. Богацьким інформацією про те, що «У Жозефа Гарньє в Парижі можна дістати всякі новини еспанські й італійські (Librairie pour les livres étrangers здається rue des Saints Pères, Paris, a № не памятаю). У Мадриді книгарня Фернандо Фе (D. Fernando Fé, Puerta del sol, 15, Madrid, Espanna) колись я випишував від його книжки» [3, 354]. Та в кінці листа В. Самійленко зазначає: «Присилайте ж щось для перекладу бо оригінальне чи побіжить щось скоро, незнаю».

З листа, який В. Самійленко написав через декілька місяців, а саме 18 липня цього ж року, дізнаємося, що прохання перекладача щодо присилання творів для перекладу та відповідних словників не було виконано: «... І пришліть мені що небудь для перекладу хоч з

французької мови. Якби мав словарі, то про-
сив би й з еспанської або італійської» [3, 356].

Підтвердженням того, що В. Самійленко
не лише був зацікавлений перекладами
іспаномовних творів, але й мав намір дослі-
джувати іспанську літературу загалом, є лист,
датований 25 серпня 1923 року. Український
письменник пише, що «Зараз я маю замір на-
писати чималеньку роботу про Каталонське
літературне відродження. Як Вам здається ця
тема? Пишу до Барселони, щоб добути мате-
рьяли. Хотілось би написати щось докладне; у
нас тільки й була на цю тему невелика стаття
С. Ф. Русової. Я взявся б написати ширше, як
би добув матерьяли» [3, 356]. В. Самійленко
не приховує, що бажання перекладати іспан-
ських письменників та писати праці про іс-
панську літературу було спричинене і фінан-
совою скрутою: «Отже праця про Каталонців,
та ще може який переклад дуже б підсилили
мої фінанси...». Очевидно, що з допомогою
празького літературно-наукового видання
«Нова Україна», до якого у листах звертався
В. Самійленко, український читач одержав би
більше перекладених творів іспанських пись-
менників. Український перекладач неоднора-
зово зазначав: «... а як що еспанський, то тре-
ба й словаря...».

З листів самого В. Самійленка можна зро-
бити висновок, що він мав неабиякі знання з
іспанської літератури: «Не знаю, що гарного в
новій літературі, але з стареньких знаю напр.
Густава Адольфа Беккера; є чудові легенди й
оповідання, або Leopoldo Alas, або п'єси теат-
ральні José Echegaray'a. Гарна мабуть драма
його «El gran Galesto», бо я бачив, що вона є і в
рос. «Універсальній Бібліотеці». Сам я її не чи-
тав, а знаю деякі інші його твори. Одну п'єсу
був переклав (A fuerza de arrastrarse), але вона
загинула в видавництві «Сіяч»» [3, 356].

Як бачимо, перекладацький талант і заці-
кавлення В. Самійленка іспанською культу-
рою надали змогу українському читачеві ши-
рше ознайомитися з іспанською літературою
нового періоду. Український письменник ви-
явив глибоке знання іспанського літератур-
ного процесу, постійно перебуваючи у сфері
іспанських зацікавлень. Окремого досліджен-
ня потребує, безперечно, сам процес роботи
В. Самійленка над прочитанням іспанських
літературних текстів, а надто перекладацька

майстерність цього палкого шанувальника
іспанської літератури.

Список використаної літератури

1. Бабишкін О. Володимир Самійленко. Літературно-критичний нарис / О. Бабишкін. — К. : ДВХЛ, 1963. — 168 с.
2. Бабишкін О. К. Листи Самійленка до Мих. Коцюбинського // Радянське літературознавство. — 1959. — № 6. — С. 135—137.
3. Богацький П. Листи Вол. Самійленка // ЛНВ. — 1926. — кн. XII, — Ч. 12. — Т. ХСІ. — С. 353—357.
4. Богданович М. В. Самійленко / М. Богданович // Украинская жизнь. — 1916. — №7—8. — С. 55.
5. Бондар М. Творчість Володимира Самійленка / М. Бондар // В. Самійленко. Твори. — К. : Дніпро, 1990. — С. 5—46.
6. Вовк Я. Г. З історії іспано-українських літературних взаємозв'язків повоєнної доби / Я. Г. Вовк // Українська література в загальнослов'янському і світовому літературному контексті. — К. : Наук. думка, 1988. — С. 287—305.
7. Дорошкевич О. К. Володимир Іванович Самійленко / О. К. Дорошкевич // Вибрані твори. — К. : Книгоспілка, 1926. — С. 7—55.
8. Дорошкевич О. К. Володимир Іванович Самійленко (1864—1925) / О. К. Дорошкевич // Дорошкевич О. К. Реалізм і народність української літератури XIX ст. — К. : Наук. думка, 1986. — С. 185—219.
9. Ібанес Вінсенте Бляско. Хатина / Ібанес Вінсенте Бляско. — Вінніпег, Канада : Українська видавнича спілка «Українського голосу», 1921. — 243 с.
10. Ібанес Вісенте Бляско. Хатина / Ібанес Вінсенте Бляско. — К. : [б. в.], 1911. — 118 с.
11. Купянський Й. Володимир Самійленко / Йосип Купянський // Володимир Самійленко. Вибрані поезії / В. Самійленко. — К. : Рад. письменник, 1963. — 441 с.
12. Лисянський Б. Володимир Самійленко (з нагоди 35-літнього ювілею літературної діяльності) / Б. Лисянський. — Тарнів: Видання Т-ва «Освіта» в Тарнові, 1921. — С. 27—29.
13. Обідний М. Володимир Самійленко / М. Обідний. — Тарнів : в друкарні Й. Піша, 1921. — 30 с.
14. Погребенник В. Ф. Володимир Самійленко. До 125-річчя від дня народження / В. Ф. Погребенник. — К. : Знання, 1988. — 47 с.
15. Сорока Н. Іспанія в дзеркалі української преси 1990—1998 років / Н. Сорока // Всесвіт. — 1999. — № 8. — С. 128—132.
16. Сивенький В. Те деум / В. Сивенький // ЛНВ. — 1902. — Вип. V. — Т. XX. — С. 93—94.
17. Тулуб О. Матеріали до життєпису Володимира Самійленка / О. Тулуб // За сто літ. Матеріали громадського й літературного життя України XIX і початку XX століття / за ред. М. С. Грушевського. — Книга третя. — Х. — К. : Держ. вид-во України, 1928. — 312 с.
18. Франко І. Володимир Самійленко. Проба характеристики // Зібрання творів : у 50-ти т. / І. Франко — К. : Наук. думка, 1976—1984. — Т. 37. — 1982. — С. 199—204.
19. Харитонов В. С. Бласко Ібаньес / В. С. Харитонов // УЛЕ : в 5-ти т. : енциклопедія. — К. : Головна редакція української радянської енциклопедії імені М. П. Бажана, 1988. — Т. 1. — 1988. — С. 195.
20. Чернописький М. Володимир Самійленко / М. Чернописький // Самійленко В. Поетичні твори. Прозові твори. Драматичні твори. Переспіви та переклади. Статті та спогади / В. Самійленко. — К. : Наук. думка, 1990. — С. 5—32.

Я. Б. ВАСЫЛЬЦИВ

ИСПАНСКИЕ ИНТЕРЕСЫ ВЛАДИМИРА САМИЙЛЕНКО

В статье рассмотрены отдельные испанистские исследования, которые нашли свое отображение в творчестве известного украинского поэта – лирика, сатирика, драматурга и переводчика. Проанализирована переводческая деятельность В. Самийленко, касающаяся преимущественно произведений Бласко Ибаньеса, выдающегося испанского писателя и политического деятеля, автора рассказов, повестей и романов, а также других испанских беллетристов.

Ключевые слова: В. Самийленко, перевод, Бласко Ибаньес, украинский читатель, испанский писатель.

YA. VASYLTSIV

SPANISH INTERESTS OF VOLODYMYR SAMIYLENKO

In the article some Spanish studies that are reflected in the works of Ukrainian lyric poet, satirist, playwright and translator V. Samiylenko are examined. V. Samiylenko's translating activity of which mainly touches works of the Spanish writer and political activist, author of short stories, novels Vicente Blasco Ibáñez, and also other Spanish writers is analysed in the article.

Key words: V. Samiylenko, translation, Blasco Ibáñez, Ukrainian reader, Spanish writer.

Стаття надійшла до редколегії 8.02.2014 р.

УДК 821.161.2-3.091

Х. Ю. ВЕНГРИНЮК

МЕЖА ЯК СКЛАДОВА БІНАРНОЇ ОПОЗИЦІЇ ЦЕНТРАЛЬНЕ / МАРГІНАЛЬНЕ В НОВЕЛІ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ «ЗА ГОТАР» ТА ОПОВІДАННІ НАТАЛЕНИ КОРОЛЕВОЇ «ПОДОРОЖНІЙ»

У науковій статті розглядаємо типологічно подібні прозові тексти Ольги Кобилянської «За готар» та Наталени Королевої «Подорожній». Уперше на прикладі творчого доробку письменниць простежується бінарна опозиція центральне / маргінальне. Особливу увагу надаємо межі, яка є між бінарною опозицією. Постструктуралістський підхід ґрунтований на працях філософів-постструктуралістів Жака Дерріди, Мішеля Фуко, Юлії Крістевої, Ролана Барта.

Ключові слова: бінарна опозиція, межа, постструктуралізм, межовість.

У науковій статті ми розглядаємо новелу Ольги Кобилянської «За готар» та оповідання Наталени Королевої «Подорожній» крізь призму бінарної опозиції центральне / маргінальне. Бінарна опозиція центральне / маргінальне ще на початку ХХ ст. була чітко окреслена філософами-структуралістами Фердинандом де Соссюром та Клодом Леві-Стросом. Проте науковці-постструктуралісти (Жак Дерріда, Ролан Барт, Мішель Фуко, Юлія Крістева, Едвард Саїд та ін.) змінили погляд на опозицію центральне / маргінальне, перевернувши структуру. У нашому дослідженні ми розглядаємо твори, в яких чітко виділена такого роду опозиційна структура. Постструктуралісти перші звернули увагу на межу як на самостійну частину бінарної пари. Проза Наталени Королевої та Ольги Кобилянської виразно констатує зміну місцями бінарних опо-

зицій (із центру в маргінес, з маргінесу в центр). У нашій роботі ми зупиняємося на розгляді оповідання «Подорожній» та новели «За готар», які мають текстуальну подібність. Крім того, місце бінарної опозиції та межі її окреслення тут знаходиться в одному «просторі». Такий підхід у дослідженні згаданих творів відомих письменниць є новаторським, бо раніше ні в текстах Ольги Кобилянської, ні Наталени Королевої не було виділено бінарної опозиції маргінальне / центральне.

У нашій розвідці маємо на меті простежити, як відбувається рух та взаємозв'язки між бінарними опозиціями та межею, як ці зв'язки виявляють себе у новелі Ольги Кобилянської «За готар» та оповіданні Наталени Королевої «Подорожній». Саме таке дослідження відкриває перед нами маргінальні категорії у творчості цих авторок.